

Het voordeel van de twijfel 4

Zoeken naar zekerheid

Onzekerheid

De zekerheid van de wiskunde

- Galilei: Het boek van de natuur is in wiskunde geschreven
- Een juist bewijs is onbetwifelbaar
- Maar wat is de juiste wiskundige formulering voor waargenomen verschijnselen?
 - Eén tegenvoorbeeld is voldoende

De zekerheid van de bijbel

- Er is een God die ons geschapen heeft
- Die God had daar een bedoeling mee
- Die bedoeling is terug te vinden in de heilige boeken
- Maar hoe moeten die boeken worden geïnterpreteerd?

Zekerheden zoeken

- Wat is de beste beslissing?
- Waar haal je je informatie vandaan?
- Wie moet je geloven?
- Hoe kun je leven met twijfel?

Wat is de beste beslissing?

- Wat optimaal is, is vaak niet te bepalen
- Simon: optimizing vs. satisficing
 - Goed genoeg is ook goed
- Kahneman: twee manieren van beslissen
 - Systeem 1: snel, instinctief en emotioneel
 - Systeem 2: langzaam, bedachtzaam, logisch
 - Systeem 2 wordt op scholen onderwezen, systeem 1 niet

Intuïtie gebruiken

- Probleem oplossen:
 1. Verdiep je in alle aspecten
 2. Zet het uit je hoofd
 3. Vergeet niet ook af en toe te niks
 4. Vaak dient de oplossing zich spontaan aan
 5. Kijk wel of je daarmee kunt leven
- Intuïtie is ook wel te trainen
 - Oefening, meditatie

Hoe moet je niet denken?

- Conflictdenken: si vis pacem, para bellum
- Complotdenken: niets is wat het lijkt
- Verabsolutering: de bijbel is letterlijk waar
- Wensdenken: het kan toch niet zo zijn dat ...
- Drogredenen (Argumentatieleer)
 - Autoriteitsargumenten, sympathieën / antipathieën, voorbarige conclusies

Informatie

- Controleren wat je hoort en leest
- Zelf nagaan
 - Gegevens analyseren
- Bevindingen van anderen nagaan
 - Andere bronnen raadplegen

Wie geloven?

- "Iedereen zegt het"?
- "Hij is een autoriteit, maar wat zijn zijn belangen?"
- Gevangenendilemma: vertrouwen of wantrouwen?
- Beste strategie: 'tit for tat'
 - Gezond wantrouwen

Leven met twijfel

- Stel dat het niet zo zou zijn dat ...
- Gradaties van zekerheid
 - Zeer twijfelachtig - onbetwifelbaar
- Risicoschatting
 - Kans op fout * gevolg van fout
- Fideïsme: geloof is niet afhankelijk van rede

Filosofische levenswijsheden

- Boeddha - onthechting - vrij van lijden
- Aristoteles - het juiste midden - eudaimonia
- Epicurus - gepast genot - gemoedsrust
- Sceptici - niets is waar - gemoedsrust
- Stoïcijnen - bereid je voor op het ergste - berusting

Boeddha

- Doelstelling: vrij zijn van lijden
- Vier edele waarheden
 1. Er is lijden en ontevredenheid in het leven
 2. Er is een oorzaak voor dit lijden: verlangens
 3. Er is een einde aan dit lijden mogelijk
 4. En er is een weg die hier naartoe leidt: Het Achtvoudige Pad.

Achtvoudig pad

- Juist (zuiver) begrijpen (van de oorzaken van het lijden en de oplossing hiervan)
- Juiste intenties (streven naar verlichting ten behoeve van alle levende wezens)
- Juist spreken (niet kwaadspreken en liegen)
- Juiste handelingen (niet doden, niet stelen, geen misbruik van zintuiglijke genoegens, niet liegen, geen alcohol en drugs). Men kan ook de acht voorschriften, de tien voorschriften of de geloften (patimokkha) voor monniken of nonnen naleven.
- Juist levensonderhoud (beroep) (geen beroep dat anderen kwaad doet)
- Juiste inspanning (streven naar de juiste gedachten en geestestoestand)
- Juiste aandacht (vipassana)
- Juiste mentale absorptie (samadhi (meditatie)).

Aristoteles

- Doelstelling: eudaimonia ('geluk')
- Kardinale deugden:
 - Omzichtigheid
 - Rechtvaardigheid
 - Gematigheid
 - Moed
- Het juiste midden kiezen

Epicurus

- Doelstelling: ataraxia (gemoedsrust)
- Lichaamsatomen en zielsatomen
- Leerstellingen:
 - Niet verlangen naar wat onbereikbaar is
 - Genieten van wat bereikbaar is
 - Vriendschap
 - "Als ik er ben, is de dood er niet, en als de dood er is, ben ik er niet"

Tegen het scepticisme

- Wittgenstein:
 - Waarheden bestaan altijd binnen een context (uitgangspunten, definities)
 - Er zijn onvermijdelijke waarheden
 - Absoluut scepticisme is met zichzelf in tegenspraak
- Grayling:
 - Het gaat niet om de waarheid van uitspraken, maar om hun rechtvaardiging

Scepticisme

- Doelstelling: ataraxia
- Aan alles kan getwijfeld worden
- Er zijn geen definitieve waarheden
- Remedie: opschorten van ieder oordeel
- Gematigde vorm: empirisme, pragmatisme
 - Empirisme: het enige wat we kennen, zijn waarnemingen, voorstellingen en gedachten
 - Pragmatisme: waar is wat werkt

Stoïcisme

- Doelstelling: apatheia (berusting)
- Teleurstellingen zijn te voorkomen
- Bereid je steeds voor op het ergste
 - Oefeningen: stel je voor dat je iets ergs overkomt, hoe reageer je daarop?
- Seneca's zelfmoord

Radicale keuzes

- Sartre: je bent tot vrijheid veroordeeld
- Niemand kan voor jou kiezen
- Als je niet kunt kiezen: maak de sprong
- Zorg achteraf dat de keuze die je zo maakt de juiste was

Vragen

- Hoe onderken je wanneer twijfel schadelijk is?
- Hoe voorkom je stagnatie?
- Hoe onderken je valse zekerheden?
- Is gemoedsrust het hoogste goed?